

TOPLUMSAL OLAY TAKİP RAPORU

**25 KASIM 2022 ULUSLARARASI KADINA
KARŞI ŞİDDETLE MÜCADELE GÜNÜ
KAPSAMINDA ANKARA İLİNDE KADIN
PLATFORMUNUN ÇAĞRISI ÜZERİNE
GERÇEKLEŞEN TOPLANTI VE GÖSTERİ
YÜRÜYÜŞÜNDE TESPİT EDİLEN HAK
İHLALLERİNİN RAPORLANMASI.**

ANKARA BAROSU
TOPLUMSAL DAVA VE HUKUK ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

İÇİNDEKİLER.....	1
KISALTMALAR.....	2
GİRİŞ.....	3
METODOLOJİ.....	3
RAPORLAMANIN AMACI.....	3
DAYANAK HUKUK.....	4
OLAYLAR.....	9
TESPİT EDİLEN İHLALLER.....	14
HÜKÜMETİN ALDIĞI TEDBİRLER.....	15
HUKUKSAL DEĞERLENDİRME.....	15
SORUN TESPİTLERİ.....	26
SONUÇ.....	27
TAVSİYELER.....	28
HAZIRLAYANLAR.....	30
EKLER.....	31

KISALTMALAR

AİHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

İHAM: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi

AİHS: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

İHAS: İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi

Av : Avukat

AYM: Anayasa Mahkemesi

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

Md: Madde

TODAM: Ankara Barosu Toplumsal Davaya ve Hukuk Araştırmaları Merkezi

YCGK: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

E: Esas

K: Karar

T: Tarih

Yrd Doç Dr: Yardımcı Doçent Doktor

GİRİŞ

Ankara Barosu Toplumsal Davaları Takip ve Hukuk Araştırmaları Merkezinin(TODAM) yönergesinin 1. maddesinde "...Uluslararası sözleşmelerde veya Anayasa ile ulusal mevzuatta siyasal-toplumsal- sosyal ekonomik- kültürel hak olarak ifade edilen hak ve özgürlüklerini bireysel veya toplu olarak kullanan kişilere baro yönetim kurulundan onay aldıktan sonra bu hakkın kullanımı sebebi ile başlamış olan hukuki süreçlerde ve süreçlerinde gözlemci, müşteki, müdafii, müdahil, katılan olarak ya da gerek görüldüğünde tarafın vekilliğini üstlenerek, soruşturma ve davaları takip etmek üzere TODAM'ın ve üye gönüllü avukatların görev, yetki ve sorumlulukları..." belirlenmiştir.

25 Kasım 2022 günü saat 18.30'da Ankara/Kızılay – Sakarya Caddesinde Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşünde kadın platformlarının bir araya geleceği çağrı üzerine öğrenilmiş; bu gösteriye merkez üyelerimiz gözlemci olarak katılmıştır. Bu tarihte yaşanan hak ihlalleri Merkezimizce tespit edilerek raporlanmıştır.

METODOLOJİ

25 Kasım 2022 tarihi saat 18.30'da Ankara/Kızılay – Sakarya Caddesinde Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşünün yerinde gözlemlenmesi, emniyet birimlerinin müdahalesi ve devamında gerçekleşen gözaltı işlemleri esnasında olay yerinde ve sonrasındaki süreçte bizzat bulunarak ve bulunan şahıs ve Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezinden edinilen bilgi, belge, tanık anlatımları ve gözlemlerin Merkez Yürütme Kurulu kararı ile oluşturulan bir alt kurul tarafından raporlaması gerçekleştirilmiştir. Raporlamada soyisminin kullanılmasını istemeyen kişilerin sadece isimleri kullanılmış, raporlama öncesinde kişisel verilerinin saklanması, korunması, imhası, paylaşılmasına, işlenmesine ilişkin bilgilendirmeler yapılmış, olurları alınmıştır. Kişisel veriler, izin verdikleri şekilde raporda kullanılmıştır.

RAPORLAMANNIN AMACI

25 Kasım 2022 tarihi saat 18.30'da Ankara/Kızılay – Sakarya Caddesinde Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşünde ve sonrasında yaşanan gözetli sürecinde maruz kalınan hak ihlallerinin tespiti ve arşivlenmesiyle, adli ve idari makamlara yol gösterilmesi, benzer hak ihlallerinde dayanak ve emsal olarak kullanılabilmesi, kamuoyu ve sivil toplum örgütleri tarafından dikkate alınmasıdır.

DAYANAK HUKUK

I-Anayasa

1- Devletin temel amaç ve görevleri

Madde 5 – Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

2- Temel hak ve hürriyetlerin niteliği

Madde 12 – Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.

3- Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması

Madde 13 – (Değişik: 3/10/2001-4709/2 md.) Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

4- *Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı*

Madde 17 – Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tabi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

(...)¹ meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması (...)² veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.

5- *Kişî hürriyeti ve güvenliği*

Madde 19 – Herkes, kişî hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek

¹ 7/5/2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanunun 3 üncü maddesiyle, bu fıkranın başında geçen, "Mahkemelerce verilen ölüm cezalarının yerine getirilmesi hali ile" ibaresi madde metninden çıkartılmıştır.

² 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanunun 16 ncı maddesiyle, bu fıkrada yer alan ", sıkıyönetim" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçımlarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir, bunun şartlarını kanun gösterir.

Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hakim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir.

(Değişik birinci cümle: 3/10/2001-4709/4 md.) Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal (...)³ ve savaş hallerinde uzatılabilir.

(Değişik fıkra: 3/10/2001-4709/4 md.) Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir.

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

(Değişik: 3/10/2001-4709/4 md.) Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir.

6- Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti

Madde 26 – Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın

³ 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanununun 16 ncı maddesiyle, bu fıkrada yer alan “, sıkıyönetim” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir. ⁴

(Mülga fıkra: 3/10/2001-4709/9 md.)

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

(Ek fıkra: 3/10/2001-4709/9 md.) Düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.

7- Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı

Madde 34 – (Değişik: 3/10/2001-4709/13 md.)

Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

8- Özel hayatın gizliliği

Madde 20 – Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. **(Mülga üçüncü cümle: 3/10/2001-4709/5 md.)**

(Değişik fıkra: 3/10/2001-4709/5 md.) Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması

⁴ 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle, bu fıkraya "Bu hürriyetlerin kullanılması," ibaresinden sonra gelmek üzere "millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması," ibaresi eklenmiştir.

sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/2 md.) Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.

9- Temel hak ve hürriyetlerin korunması

Madde 40 – Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.

(Ek fıkra: 3/10/2001-4709/16 md.) Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

Kişinin, Resmî görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır.

II- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Madde 11- Toplantı ve dernek kurma zgrlğ

“Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir.”

III- 2911 Sayılı Toplantı ve Gsterişi Yürüyüşü Kanunu

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı

Madde 3 – Herkes, önceden izin almaksızın, bu Kanun hükümlerine göre silahsız ve saldırsız olarak kanunların suç saymadığı belirli amaçlarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

OLAYLAR

Ankara Kadın Platformu çağırısı ile 25 Kasım 2022 tarihi saat 18.30'da Ankara/Kızılay – Sakarya Caddesinde Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmiştir. Merkezimize, toplantı ve gösteri yürüyüşü henüz başlamadan beş kadının taşıdıkları pankart sebebi ile gözaltına alındığı ileren saatlerde sayının 7'ye yükseldiği, Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi tarafından Gözlemci ve gözaltı takibi için görevlendirme yapıldığı, bilgisi ulaşmıştır. Merkezimizce de toplantı ve gösteri yürüyüşünü izlemek üzere Gözlemci görevlendirmesi yapılmıştır.

Söz konusu toplantı ve gösteri yürüyüşünde, polisin ciddi fizikî ve hukuka aykırı müdahalesi söz konusu olmuştur. Merkezimiz üyelerinin toplanma ve sonrasında gözlemci olarak sunduğu beyanlar ile Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi tarafından tutulan tutanak, Merkezimizce oluşturulan komisyon tarafından dinlenen tanıkların ifadeleri kayda geçirilmiştir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşünde Merkezimizce gözlemci ve gözaltı takibinde görevlendirilmiş olan Av. Damla Yıldırım, "Ankara Kadın Platformu tarafından 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü kapsamında saat 18:30 da Sakarya Caddesinde basın açıklaması planlandı. 25 Kasım günü basın açıklamasına katılmak isteyen bir grup kadınla birlikte Bayındır-1 Sokak tarafından Sakarya Caddesine dağınık halde yürüyerek sloganlar ile giriş yapıldı. Söz konusu sokak o saatlerde trafiğe kapalı bir sokak ve alana çok yakın bir alan olmasına rağmen polisler tarafından önce slogan atılması üzerinden sorun yaratılmaya çalışıldı. Daha sonra kadınlar polis güvenlik noktasına geldiğinde pankart kontrolü ve üst araması yapılacağı söylendi. Pankart kontrolü sırasında "Tek Adama Karşı Kadınlar Kazanacak" "AKP Elini Bedenimden Çek" ve "Diyanet Elini Kadınlardan Çek" pankartları o anda amir olduğunu beyan eden polis memuru tarafından alana alınmamak için ayrıldı. Kendisine sebep sorulduğunda söz konusu pankartların kadınlarla ilgisi olmadığını ve bu pankartların alana alınmayacağını söyledi. Taraflar arasında tartışmanın devam etmesi ve özellikle amir olduğunu söyleyen polis memurunun sürekli ortamı gerdiğini gözlemlemem üzerine müdahale etme gereği duydum ve gözlemci avukat olduğumu söz konusu pankartların alana alınmamasının hukuken hiçbir geçerli sebebe dayanmadığını ve bu davranışın hak ihlali olduğunu belirttim. Bunun üzerine amir olduğunu söyleyen polis memuru "Her avukatım diyenle

muhatap mı olacağım?” diyerek bu sefer benimle tartışmaya başladı. Bir süre sonra tartışmanın çözülememesi üzerine, başka bir grup kadın diğer pankartları kontrol ettirdiğinden onlara da bakma gereği duyup o tarafa gittiğimde, amirin bu sefer benim oradan ayrılmam üzerine bir başka kadını “Burada durma, burası benim güvenlik alanım” diyerek iteklemesi üzerine grup ile polisler arasında kısa süreli arbede yaşandı. Daha sonra diğer pankartların kontrolü yapıldı ve bir şekilde amir tarafından ayrılan pankartlar da alınarak alana giriş sağlandı.” şeklinde olayı anlatmıştır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşüne gözlemci olarak katılan ve gözaltı takibinde görev alan Av N. “Sakarya Caddesi eylem alanına Çankaya Belediyesi Çiçekçiler Çarşısı girişi önünde kurulan arama noktasında henüz eylem başlamadan saat 18.10 sularında yapılan döviz içeriği kontrolü sırasında E.S., Ş.S., S.A., H.N.B. ve R.Ö. içeriğinde “İran’dan Afganistan’a, Kürdistan’dan Türkiye’ye Feminizm Ateşi Sönmeyecek” yazılı döviz içeriği gerekçe gösterilerek görevli kollukça savcı talimatı beklendiği söylenerek refakat adı altında saat 19.30’a kadar fiili gözaltı uygulanmıştır. Avukatlar olarak tarafımızca durum tutanak altına alınmış, ısrarlarımıza rağmen işlemin tarafı ve uygulayıcısı olan kollukça tutanak imza edilmemiştir. Akabinde 5 kadın hakkında propagandadan işlem yapılacağı söylenerek gözaltına işlemi uygulanmış ve kadınlar TEM şubeye götürülecekleri söylenerek gözaltı aracına bindirilmişlerdir. Alanın diğer arama noktası olan Hosta Döner önünde, eylemin sonlandığı 19.40 sularında E.K. ve Z.K. çıkışa yöneldikleri sırada gerekçe belirtilmeksizin gözaltı aracına bindirilmişlerdir. Akabinde müvekkillerin gözaltına alınma gerekçeleri, isimleri ve nereye götürüldüklerinin bilgisi sorulmasına rağmen tarafımıza bilgi verilmemiş, ısrarlarımız sonrasında TEM şubeye götürüldükleri bilgisi edinilmiştir. Bu saat itibarıyla aralıklarla şube amirliği nöbetçi telefonları aranarak bilgi alınmaya çalışılmış, arkadaşların akıbetine ilişkin bilgi verilmemesi üzerine TEM şubeye geçilmiştir. Saat 00.15’e kadar süren bekleyişimiz sonrası 1 günlük gözaltı kararı olduğu, el konulan telefonlar üzerinde dijital inceleme yapılacağı bilgisi verilmiştir. Kısıt kararı olmayan dosya içeriğini görmek istediğimizdeyse dosya içeriğinin henüz gözaltı kararından ibaret olduğu bildirilmiştir.

Müvekkillerle gerçekleştirdiğimiz avukat görüşünde;

1. E.K.: Alandan çıkışa kadar kollukça takip edildikleri, gözaltı aracına yaklaşıldığı esnada gerekçe belirtilmeksizin Z.K. ile beraber gözaltına alındıkları, araçta telefonlara el konularak şifreyi vermeye zorlandıkları, hastane ve parmak izi işlemleri haricinde TEM şubeye getirildikleri 4 saat süresince ters kelepçe ile tutuldukları, ayrı ayrı nezaretlere yerleştirildikleri, nezarettten yukarıda bir odaya çıkarılarak

mülakat adı altında görüşmeye zorlandıkları, polis kendisine "Ben şiddeti sevmem ama zorluyorsun. Buradan çıkınca yine eylem yapacaksın, başını yakma, diğer arkadaşların hakkında bilgi ver yoksa sabaha kadar bırakmayacağız" denerek işbirliği dayatıldığı bilgisi verilmiştir.

2. S.A.: Kendisine ait olmayan ve içeriğinden haberdar olmadığı döviz sebebiyle henüz alana girmeden fiili olarak bir saat kadar gözaltında tutulduğu, gözaltına alındıktan sonra telefonuna el konularak şifresini vermeye zorlandığını, işlemler sürerken saatler boyu tek sıra halinde ayakta ve ters kelepçe ile bekletildiklerini, polislerin kendi aralarında "Bacak omuza" şeklinde alaycı sloganlar attıklarını belirtmiştir.

3. R.Ö.: Kendisine ait olmayan ve içeriğinden haberdar olmadığı döviz sebebiyle henüz alana girmeden fiili olarak bir saat kadar gözaltında tutulduğu, gözaltı aracında polislerin sürekli bağırarak sinkaflı hakaretlerde bulunduğunu, 3 saat kadar ters kelepçe ile tutulduklarını, telefon şifresini vermeye zorlandığını iletmiştir.

4. H.N.B.: Gözaltı aracında telefon şifresini vermeye zorlandığını, vermek istemediğini söyleyince itilerek "Kızım bak elimde kalırsın" denerek tehdit edildiğini, regl olduğunu ve kendisine ped verilmediğini belirtmiştir.

5. Ş.S.: İçeriğinden haberdar olmadığı döviz sebebiyle alana girişte bir saat kadar 4 kadının tutulduklarını, gözaltına alındıklarında telefon şifresini vermeye zorlandığını, döviz kendisinin hazırlayıp hazırlamadığını tespit adına yazı örneklerinin alındığını, 3 saat kadar ters kelepçeyle bekletildiklerini, nezarethanede ayrı ayrı tutulduklarını, kendilerine sabaha kadar su dahil yiyecek içecek herhangi bir şey verilmeyeceğinin söylendiğini iletmiştir.

6. Z.K.: alana girişte herhangi bir problem yaşamadıkları halde Hosta önünden çıkışa yöneldikleri sırada gözaltı aracına bindirildiklerini, telefon şifresini vermeye zorlandığını ancak vermediğini, saatler boyu ters kelepçe ile tutulduklarını, nezarethaneye alındıktan sonra yukarı odaya çıkarılarak görüşmeye zorlandığını, kendisine yüzü çekiştirilerek "Kendine yazık edersin, yüzüme bak seni maşa olarak kullanıyorlar, okulunu bitiremezsin" türünden söylemlerle tehdit edildiğini belirtmiştir."

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşüne katılan ve olaylara tanıklık eden S., "25 Kasım 2022 tarihinde Ankara Kadın Platformu'nun "25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü" kapsamında çağrısı olan mitinge giriş yapmak için kolluk güvenlik noktasından geçmek istediğimiz sırada miting kapsamında hazırlamış olduğumuz tüm pankartlar kolluk tarafından yere serilmiş; tamamının fotoğrafı

çekilmiş ve Kürtçe hazırlanan pankartların teker teker anlamları sorulmuştur. Bir kısım pankartlarda yazılanlara ilişkin kolluk tarafından "Bizler bu sözlerin kime ait olduğunu çok iyi biliyoruz." Denilerek anlam verilemeyen ithamlarda bulunulmuştur.

O esnada "Şebnem Hoca'ya Özgürlük" yazılı bir pankart ile alana giriş yapmak isteyen kadınlar durdurulmuş; "Askerimize hakaret eden kişiye dair hiçbir şey alana alınmayacak" denilerek Şebnem Korur Fincancı'nın fotoğrafının da olduğu pankart ve pankartı taşıyan kadınlar alana alınmamıştır. Buna ilişkin bizlerce duruma itiraz edildiği esnada kolluk tarafından agresif, kışkırtıcı ve provokatif bir tavır sergilenerek çevik kuvvete emir verilmiş ve önümüze kolluk tarafından set çekilmiştir. Kolluğun hukuksuz ve keyfi tavrından vazgeçmesi için yaşanan tartışmaların ardından alana girdikten sonra ikinci güvenlik noktası ile karşılaşmıştır. Burada yine tüm pankartlar kolluk tarafından incelenmiştir. O esnada Şebnem Korur Fincancı'nın fotoğrafının olduğu ve "Şebnem Hoca'ya Özgürlük" yazılı pankart kolluk tarafından yırtılmıştır." Şeklinde tanıklığını anlatmıştır.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşüne katılan ve olaylara tanıklık eden A. "Kürtçe pankartlarla ilgili sorular sorulup "Bunlar kimin sözleri biliyoruz" dedikten sonra ben "Kimin sözleriymiş?" dedim, sonrasında sesini yükselterek tepki verdi. Girişte her pankartın provakatif tavırlarla kontrol edilmesine ve Şebnem Hoca'nın pankartına karşı o sözü söyledikten sonra çözüm için konuşmaya çalıştık. Bu şekilde keyfi ve öznel nedenlerle pankartı engelleyemeyeceğini söyledik. "Davası olan, cezası olan kadını almama hakkım var" dediği için "Avukat olduğumu, yargılamanın henüz soruşturma aşamasında olduğunu, kesinleşen bir cezası olmadığı halde hakkında karar var diyemeyeceğini, kaldı ki ceza olsa bile alana girişe engel oluşturmayacağını" söylerken oldukça sinirli, kaba ve saygısız bir şekilde siz değil sen diliyle konuşarak ve uyarıma rağmen devam ederek "Avukatsanız da avukatsanız beni ilgilendirmez" tarzında cevap verdi. Ardından aramızda "Tutanak tutalım" şeklinde konuşurken "Gidin istediğiniz kadar tutanak tutun hadi" şeklinde kışkırtıcı şekilde söylemlerde bulundu." şeklinde tanıklığını anlatmıştır.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşüne katılan ve olaylara tanıklık eden E. "Eyleme tek başıma katılmıştım, geldiğimde eylem başlamıştı. Zayıf, kısa boylu, sarı kaşe kabanlı bir erkek polisin alana girdiğini ve elindeki kamerasıyla kadınları çok yakından takip edip kameraya çektiğini gördüm. Özellikle Kürtçe slogan atan kadınları çekiyordu. Polislerin kendi aralarındaki konuşmalarından videoyu Whatsapp grubuna attığını söylediğini duydum. Daha sonra alanın içinde bu kadınları özellikle takip etti, amirlerini arayıp bilgi verdi. Sanırım gözaltına alınan kadınlar da bu polisin takip ettiği kadınlardı." şeklinde tanıklığını aktarmıştır.

Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi tarafından hazırlanan raporda,

"Kadınlar ile yapılan görüşmeler sonucu; ters kelepçe ile saatlerce duvara dönük bir şekilde ayakta bekletildikleri ve Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü görevlisi olduğu anlaşılan kişiler tarafından kendilerine yönelik hakaret, tehdit ve cinsiyetçi küfürler edildiği, "Bacak bacak üstüne atma burası Terörle Mücadele, siz nerede olduğunuzun farkında mısınız? Sen kimsin? Tutanağı imzalamıyor ise siktirsin gitsin" şeklinde sözler ile kendilerine sürekli bağırılarak psikolojik şiddet uygulandığı, kendilerinin söylemediği sözlerden oluşan, taşınan pankartı kendilerinin eylem ve fikir birliğinde hazırlayıp taşıdıkları yönünde bir beyanla hazırlanan gözaltı tutanaklarını imzalamaya zorlandıkları, bununla birlikte, kendilerinin rızası olmaksızın telefonlarının zorla açtırıldığı ve kendilerinden yazı örneği alındığının belirtildiği,

Kadınların, tecrit edilerek tek kişilik nezaretlerde beklerken, nöbetçi memurlar tarafından "Hepimiz Hrantız, Hepimiz Topuz" şeklinde sloganlar atarak psikolojik şiddet uyguladığı, adli muayeneye girerken yanlarında bir çevik kuvvet polisi ve bir sivil polisin kendileri ile birlikte muayene odasına girdikleri ve bu muayene sonrası Terörle Mücadele Şubesine getirildikleri, usulsüz ve rahatsız edici bir şekilde üst araması yapıldığı, kişisel sorular sorarak özel hayatlarının gizliliğinin ihlal edildiği, fiziksel müdahalelere maruz bırakıldıkları ve haklarının dahi açıklanmadığı, kendilerine bilgilendirme yapılmadığı,

Gözleme giden avukatlar tarafından gözaltında bulunan kişiler için götürülen ağız kapalı ve açılmamış olan su şişelerinin "savcıya sorulması gerektiği" gerekçesi ile verilmediği, susuz kalmalarının mümkün olmadığı yönündeki ısrarlı taleplerine karşılık olarak "çeşmeden içebilecekleri", kendilerinin "uygulamaları" doğrultusunda gözaltındaki kişilere yalnızca üç öğün su verildiğinin belirtildiği,

Yine gözleme giden Avukatlar tarafından ihtiyaç üzerine götürülen pedin ihtiyacı olan kişiye teslim edildiği, akabinde Terörle Mücadele Şubesi görevlileri tarafından geri alınıp idareye ait dolaba koydurularak "İhtiyacın oldukça alırsın" şeklinde bir tavır sergilendiğine şahit olduğu,

İlgili görüşmelerin tamamlanmasını müteakip 26.11.2022 tarihi saat 03.58 itibari ile Terörle Mücadele Şubesinden ayrılıp, ailelerine haber vermek için Avukatlara ulaştırılan numaralar ile 26.11.2022 tarihi saat 15.00 itibari ile iletişime geçildiği, dosyanın esasını takip edecek olan Ankara Barosu TODAM'dan meslektaşlara bilgi verildiği, rapor edilmiştir.

Alanda ve gözaltı takibinde görev alanlar tarafından tutulan tutanakların görselleri Merkezimize ulaştırılmış, rapor ekinde yer almıştır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü henüz başlamadan tutulan eylemciler hakkında toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında fiili gözaltı uygulanmış, toplantı ve gösteri yürüyüşü sona erdiğinde 7 kişinin gözaltına alındığı kayda geçmiş, Terörle Mücadele Şube Müdürlüğüne götürüldükleri öğrenilmiştir. Genel adli muayenede, gözaltı süresince, ifadelerinin alınması esnasında işkence ve kötü muameleye maruz kaldıkları gözlemlenmiş ve ifade edilmiştir. Üç günlük gözaltı sonunda eylemci kadınlar Cumhuriyet Savcılığı tarafından tutuklama istemiyle Sulh Ceza Hakimliğine sevkedilmiş, 28.11.2022 tarihinde adli kontrol Őartıyla serbest bırakılmalarına karar verilmiştir.

TESPİT EDİLEN İHLALLER

Anayasa Mahkemesi çeşitli tarihlerde alınan kararlarında, toplantı ve gösteri yürüyüşlerini engellemek adına kolluk kuvvetlerince yapılan müdahalelerin "*demokratik bir toplumda gerekli*" ve "*ölçülü*" olmadığına karar vermiştir.

25 Kasım 2022 Tarihinde Kadın Platformlarının çağırısı ile gerçekteşen, kadına yönelik Şiddetle mücadele içerikli ve Şiddet karşıtı, barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşüne, 7 kişinin katılmasına engel olmuş, toplantı ve gösteri yürüyüşünü barışçıl olmaktan çıkarmayan veya bu yönde tehlike yaratmayan kişilerin ifade özgürlüğüne engel olmuş, toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmalarına önce tutulma sonra fiili gözaltı ile engel olmuş, sonrasında Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde 28 Kasım 2022 tarihine kadar 3 günlük gözaltı uygulamış, Sulh Ceza Hakimliği tarafından adli kontrol Őartıyla serbest bırakılmışlardır.

Gözaltı süresince insani gereksinimleri olan su ve ped ihtiyaçlarının karşılanmasına engel olunmuştur. Tutulma anından itibaren kötü söz, hakaret, psikolojik Şiddet, ters kelepçe uygulaması ile kötü muameleye maruz bırakılmışlardır.

Yine tutulma anı itibariyle cep telefonları ellerinden alınmış, zorla Őifreleri ve parmak izleri talep edilerek cihaz içeriğine ulaşılmış, özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin haklar ihlal edilmiştir.

HÜKÜMETİN ALDIğI TEDBİRLER

Silahsız ve Şiddet karşıtı bir toplantı olan rapora konu toplumsal olayda, göstericilerin topluluğa ve kolluk kuvvetlerine yönelen bir eylemleri olmadığı, bu yönde bir gözlem bulunmadığı halde, göstericilerin can güvenliğine dair hiçbir önlem alınmadığı, yasalara muhalefeten güvenlik birimlerinin toplantıya katılmalarına engel olunduğu ve bunun sağlanması için orantısız Şiddete başvurulduğu, sonrasında psikolojik Şiddet, kötü muamele, hakaret, ters kelepçe ile birlikte özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiği, kişisel verilerin hukuka aykırı Şekilde ele geçirildiği, gözaltındayken su ve ped gibi yaşamsal ihtiyaçların karşılanmadığı, erişimin keyfi olarak engellendiği, gözaltı süresinin henüz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmayan eylemciler yönünden haksız olarak 3 gün süreyle uzatıldığı, ifadelerinin alınmasının ardından adli kontrol Őartıyla serbest bırakıldığı, kişi hürriyetinin engellenmesinin bu yönüyle devam ettiği, kolluk kuvvetlerinin usule aykırı işlem tesisi yer aldığı tespit edilmekle, toplum ve göstericiler lehine ya da barışçıl gösteri hakkı lehine hiçbir güvenlik tedbiri yahut yasal tedbir alınmadığı tespit edilmiştir.

HUKUKSAL DEğerLENDİRME

Toplantı ve gösteri hakkının genel niteliği dikkate alınarak, Devletin müdahale etmemesi gereken bir özgürlük olduğu yorumu yapılabilirse de Devlet, bir yandan geçerli bir neden olmaksızın toplanma özgürlüğünü ihlal etmekten kaçınırken, diğer yandan da bu hakkın kullanılmasını sağlamak için gereken önlemleri de almak zorundadır" (YCGK, E:2004/8-65, K:2004/117, T:11.05.2004 kararı)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Ataman v. Türkiye, 74552/01, 05.12.2006 tarihli kararı Şöyledir:

"AİHM, devletlerin, sadece toplantı yapma hakkını korumakla kalmayıp, bu hakkı dolaylı yoldan usulsüz bir Şekilde sınırlandırmaktan da kaçınmalarının gerektiğini not etmektedir. Son olarak AİHM, 11. madde koruma altındaki hakların kullanılmasında kamu güçlerinin keyfi müdahalelerine karşi kişiyi

koruma amacını içeriyorsa, buna ek olarak bu hakların etkili bir şekilde kullanılmasını sağlama pozitif yükümlülüğünü de kapsadığına kanaat getirmektedir (Djavit An)“.....

AİHM için, göstericilerin şiddet içeren faaliyetlerde bulunmadığında kamu güçlerinin, AİHS'nin 11. maddesi tarafından güvence altına alındığı şekliyle toplantı özgürlüğünün geçerli olabilmesi için, barışçıl toplantılara hoşgörüyle yaklaşması önem arz etmektedir.

AİHM, rapor konusu toplumsal vaka gibi pek çok vakada polisin zor kullanarak toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkına ve hürriyetine sahip kişilerin hak ve hürriyetine, ifade özgürlüğünü kullandığı barışçıl pankart ve dövizlerine de müdahale etmesinin orantılı olmadığına ve AİHS'nin 11. maddesinin ikinci paragrafı uyarınca kamu düzeninin korunması için gerekli bir tedbir oluşturmadığına kanaat getirmektedir.

AİHM Karatepe ve diğerleri davası, 07.04.2009 tarihli kararı ise şöyledir:

“Halka açık bir alanda gerçekleştirilen her türlü gösteri günlük yaşamın akışına belirli bir ölçüde bozacak bir karışıklığa ve hasmane tepkilere yol açabilir. Ancak, AİHM, durumun kurallara aykırı olmasının tek başına, toplanma özgürlüğüne müdahaleyi haklı çıkarmayacağına itibar etmektedir.

AİHM nezdinde göstericilerin şiddete başvurmadıkları durumlarda, AİHS'nin 11. maddesi ile garanti altına alınan toplantı özgürlüğü kavramının içeriğinin boşaltılmaması bakımından kamu erkinin barışçıl gösterilere belli ölçüde hoşgörü göstermesi önem arz etmektedir.

Sonuç olarak AİHM, bu başvuruda **polis kaba kuvvet uygulayarak müdahale etmesini ve başvuranların (eylemcilerin-nb) cezai yargılama konusu edilmesine orantısız olarak kabul etmektedir.** Bu tedbirler AİHS'nin 11. maddesinin ikinci paragrafı uyarınca kamu düzeninin korunması bakımından gereklilik arz etmemektedir.”

AİHM Balçık v. Türkiye, 25/02, 27.11.2007 kararı göstericiler şiddet içeren fiil sergilemediği sürece resmi makamların hoşgörü göstermeleri gerektiğini vurgulamaktadır.

“...AİHM, göstericiler şiddet içeren fiiller sergilemedikleri sürece, AİHS'nin 11. maddesince teminat altına alınan toplantı özgürlüğünün esasına bağlı kalınmak isteniyorsa, resmi makamların barışçıl toplantılar hususunda belirli derecede hoşgörü göstermelerinin önemli olduğu kanısındadır.”

Anayasa Mahkemesine göre de "Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde yakalamayı gerektiren durumlarda ve gösteriye katılanların kendi tutumlarından dolayı güvenlik güçlerinin fiziksel güce başvurmaları mümkündür. Bu durumda dahi sadece kaçınılmaz hâllerde ve orantılı olmak kaydıyla fiziksel güç kullanılabilir. Kişinin kendi davranış ve tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak kesinlikle zorunlu hâle gelmedikçe bu tür fiiller prensip olarak Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yasağı ihlal edecektir. Protesto gösterisinin kamu düzeninin sağlanması için dağıtılması, maruz kalınan müdahalenin şiddetini tek başına haklı göstermeye yeterli değildir" (ilgili olduğu ölçüde bkz. Özge Özgürengin, § 66; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 82; Gülşah Öztürk ve diğerleri, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 52)

İfade özgürlüğü bakımından;

İfade özgürlüğü; öğretide değişik tanımlara rastlanmakla birlikte, genel bir kabulle, insanın özgürce fikir edinebilme, edindiği fikir ve kanaatlerinden dolayı kınanmama, bunları meşru yöntemlerle dışa vurabilme imkan ve özgürlüğüdür.(19. Ceza Dairesi 2016/71 E 2016/17875 K 12.05.2016) Eylemcilerin huzurdaki vakada, toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılırken yanlarında bulunan pankartlarının alana alınmaması, pankartlara el konması ve sonrası kadınların toplanma alanı dışında tutulması, aynı zamanda ifade özgürlüğüne açıkça müdahaledir.

"İfade özgürlüğü; insanın özgürce bilgi ve düşünce sahibi olabilme, zihninde oluşturduğu düşünce ve kanaatlerinden ötürü kınanmama, bunları meşru şekil ve yöntemlerle dışa vurma imkan ve özgürlüğüdür. İfadenin, genellikle dış dünyayı gören, duyan, yorumlamaya ve algılamaya çalışan bir kişi veya toplum gibi gerçek bir muhatabı, bazen de cansız varlıklar veya bizzat kendisi gibi muhatapları vardır. İfadeye anlam veren onun muhatabıdır. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ulusal makamların bu takdir yetkisini sözleşmenin 10. maddesiyle bağdaşır şekilde kullanıp kullanmadıklarını önüne gelen davalar aracılığıyla denetlemektedir. O halde, ulusal makamlar, ifade özgürlüğünün sınırlanması ile ilgili takdir yetkilerini kullanırken;

- Sınırlamanın kanunda öngörülüp öngörülmediği, açıkça tanımlanıp tanımlanmadığı,

- Sınırlamanın AİHS'nin 10/2. maddesinde yazılı veya yasada öngörülen meşru amaçlara uygun olup olmadığı,

- Sınırlamanın çağdaş demokratik toplumun gereklerine uygun olup olmadığı,
- Sınırlamada aşırıya gidilmemesi (orantılı ve ölçülü olunması), hususlarını gözetmek zorundadırlar.

Meşru amaç deyiminden; genellikle sözleşmenin 10/2. maddesinde yazılı kamu güvenliği, toplumsal ahlak ve ülkelerin yasalarında mevcut sair durumlar kastedilmektedir.

Her ne kadar doktrinde bu konuda üye devletlerin aynı ölçüleri benimsemeleri gerektiği savunulmakta ise de değer yargıları ülkeden ülkeye değişmektedir. Çağdaş ülkelerin çoğunda; iftira, onur, şeref ve saygınlığı zedeleyici söz ve beyanlar, müstehcen içerikli söz, yazı, resim ve açıklamalar, savaş kışkırtıcılığı, hukuk düzenini cebir yoluyla değiştirmeye yönelik, nefret, ayrımcılık, düşmanlık ve şiddet yaratmaya yönelik olan ifadeler düşünce özgürlüğü kapsamında değerlendirilmemekte, suç sayılmak suretiyle cezalandırılmaktadırlar.

Çoğunlukçu, özgürlükçü, demokratik toplumlarda, düşünceyi açıklama özgürlüğü; sadece genel kabul gören ve zararsız veya önemsiz sayılan düşünceler yönünden değil, aynı zamanda halkın bir kısmı tarafından benimsenmeyen kural dışı, hatta rahatsız edici, endişe verici, sarsıcı düşünceler için de geçerlidir. ...” (Yargıtay 19. Ceza Dairesi E. 2018/4325 K. 2019/7565 T. 29.4.2019)

"Doğal haklardan kabul edilen ifade hürriyeti, çoğulcu demokrasilerde, vazgeçilemez ve devredilemez bir niteliğe sahiptir. Öğretide değişik tanımlara rastlanmakla birlikte, genel bir kabulle ifade/düşünce hürriyeti, insanın özgürce fikirler edinebilme, edindiği fikir ve kanaatlerinden dolayı kınanmama, bunları meşru yöntemlerle dışa vurabilme imkan ve özgürlüğüdür. Demokrasinin "olmazsa olmaz şartı" olan ifade hürriyeti, birçok hak ve özgürlüğün temeli, kişisel ve toplumsal gelişmenin de kaynağıdır.

İşte bu özelliğinden dolayı ifade hürriyeti, temel hak ve hürriyetler kapsamında değerlendirilerek, birçok uluslararası belgeye konu olmuş, T.C. Anayasasında da ayrıntılı düzenlemelere tabi tutulmuştur.

Bu bağlamda;

10 Aralık 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 19. maddesi; "Herkesin fikir ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır; bu hak, fikirlerinden ötürü rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın bilgi ve görüşleri her yoldan aramak, almak ve yaymak özgürlüğünü kapsar" hükmünü,

16 Aralık 1966 tarihli Birleşmiş Milletler, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 19. maddesi;

"1- Herkesin, söz özgürlüğüne hakkı vardır; bu hak gerek sözlü, yazılı ya da basılı veya sanat eseri şeklinde, gerekse seçilen diğer herhangi bir yoldan, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, her türlü haber ve düşüncüyü araştırma, alma ve verme özgürlüğünü içerir." hükmünü,

4 Aralık 1950 tarihli İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşmenin 10. maddesinin 1. fıkrası;

"Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir." Hükmünü içermekte,

Bunun yanı sıra;

21 Kasım 1990 tarihli Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı, Yeni Bir Avrupa için Paris Şartı'nda;

"İnsan hakları ve temel hürriyetler, tüm insanların doğumlarıyla birlikte iktisap ettikleri vazgeçilmez haklardır ve kanunlarla garanti altına alınmışlardır. Bunların korunması ve geliştirilmesi devletin başta gelen görevidir. Bunlara saygı, zorba bir devlete karşı asıl güvenceyi oluşturur. Bunlara uyulması ve tam olarak uygulanması hürriyetin, adaletin ve barışın temelidir."

"...Demokrasinin temelinde insana saygı ve hukukun üstünlüğü yatar. Demokrasi, ifade hürriyetinin, toplumun her kesimine karşı hoşgörünün ve herkes için fırsat eşitliğinin en iyi güvencesidir."

13 Ekim 2004 tarihli Avrupa İçin Bir Anayasa Oluşturan Antlaşma'nın 11- 71. maddesinin 1. fıkrasında;

"Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, bir görüş sahibi olma ve haberlerle fikirleri, kamu yetkililerinin herhangi bir müdahalesiyle karşılaşmadan ve sınırlardan bağımsız olarak alma ve bildirme özgürlüklerini de içine alır." kuralları yer almaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesi;

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçünlük ilkesine aykırı olamaz" hükmünü,

14. maddesi;

"Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.

Anayasa hükümlerinden hiçbirisi, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.

Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir." Hükmünü

25. maddesi;

"Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir."

"Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz." hükmünü,

26. maddesi ise,

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına dair düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir." hükmünü taşımaktadır.

Yukarıda belirtilen normlar birlikte değerlendirildiğinde; özgürlüklerin demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak; ulusal güvenlik, toprak bütünlüğü, kamu güvenliği ve düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli kalması gereken haberlerin yayılmasına engel olunması veya yargı gücünün otorite veya tarafsızlığının korunması için kanunla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlama ve yaptırımlara tabii tutulacağı anlaşılmaktadır. Ancak, ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasına dair düzenlemelerin dar yorumlanması gerektiği, sınırlandırma için, önemli bir toplumsal ihtiyaç veya zorunluluğun bulunması, bu sınırlandırmanın meşru bir amacı gerçekleştirmek için yapılması, sınırlandırmada aşırıya gidilmemesi ve her halükarda gelişimi zedelemeyecek ölçüde yapılması görüşü genel bir kabul görmüştür.

Sınırlama veya müdahale için; yasal bir düzenleme, sınırlamanın meşru bir amacı, fıkrada sayılan sınırlama nedenlerinin bulunması, sınırlamanın meşru amaçla orantılı ve önlemin demokratik toplum bakımından "zorunlu" olması gerekmektedir.

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'ne göre;

"Sınırlama için belli bir sınırlama nedeninin varlığı yeterli olmayıp, aynı zamanda demokratik bir toplum bakımından zorunluluk bulunmalıdır. Zorunluluk, ölçüsüz bir sınırlamaya olanak tanımaz. Üye devletlere sınırlamada bir takdir alanı tanınmakla birlikte, ifade özgürlüğünün önemi sebebiyle devletler üzerindeki denetim sıkı olmalı, sınırlandırma zorunluluğu inandırıcı bulunmalıdır. Dolayısıyla, sınırlamalar dar ve

sınırlayıcı bir ölçüde yorumlanmalıdır. "Kamu düzeni" genel hükmünde düşünülebilecek sınırlama nedenleri, genel çıkarların, yargı gücünün otorite ve yansızlığının ve başkalarının ünü ya da haklarının korunması amacıyla sınırlamaya konu olabilir.

Anılan önlemin izlenen meşru amaçla sınırlı olması şeklinde ifade edilen ölçülülük ilkesi, demokratik bir rejimin dayandığı 'değerler', (çoğulcu, hoşgörülü, hukuka ve bireysel özgürlüklere saygılı) öne çıkarılarak titiz ve derinleştirilmiş bir denetime tabi tutulmalıdır" (Prof. Dr. İ.Ö. Kaboğlu; İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nde İfade Özgürlüğü sh. 111 ve 112)

"Demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden birini ve toplumun ilerlemesi ve bireyin öz güveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade hürriyeti, sadece kabul gören veya zararsız veya kayıtsızlık içeren bilgiler veya fikirler için değil aynı zamanda kırıncı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir. Bunlar demokratik bir toplumun olmazsa olmaz tolerans ve hoşgörünün gerekleridir" (Prof. Dr. D.Teşcan, Yrd. Doç. Dr. M. R. Erdem, Yrd. Doç. Dr. O. Sancaktar, Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu, 2.Baskı, sh.462)

Günümüz özgürlükçü demokrasilerinde, istisnaları dışında, geniş bir yelpazeyle düşünceyi açıklama korunmakta ve ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilmek suretiyle özgürlüğün sağladığı haklardan en geniş şekilde yararlandırılmaktadır.

Ne var ki; iftira, küfür, onur, şeref ve saygınlığı zedeleyici söz ve beyanlar, müstehcen içerikli söz, yazı, resim ve açıklamalar, savaş kışkırtıcılığı, hukuk düzenini cebir yoluyla değiştirmeye yönelik, nefret, ayrımcılık, düşmanlık ve şiddet yaratmaya yönelik bulunan ifadeler ise düşünce özgürlüğü bağlamında hukuki koruma görmemekte, suç sayılmak suretiyle cezai yaptırımlara bağlanmaktadır." şeklinde ulusal ve uluslararası belgelerdeki hükümlere ve açıklamalara yer verilmiştir.

Kişilerin şöhretinin korunmasına dair olup ifade özgürlüğünün sınırlanması nedenlerinden birini oluşturan TCK'nın hakaret başlıklı 125. maddesinde; "Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında

hakaretin cezalandırılabilmesi için fillin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.” hükmü yer almaktadır. (Yargıtay 18. Ceza Dairesi E. 2015/7864 K. 2015/1693 T. 22.5.2015)

Özel hayatın gizliliğinin ve kişisel verilerin gizliliğinin ihlal edilmesi hakkında;

5237 sayılı TCK'nın 134. maddesinde yer alan Özel Hayatın Gizliliğini İhlal suçu: Kişinin gizli (sır sayılabilen) yaşam alanına girerek veya başka bir yöntemle başkaları tarafından görülmesi ve bilinmesi mümkün olmayan bir yaşam olayının veya biçiminin tespit edilmesi ve kaydedilmesine ilişkin olarak nitelendirilebilen olaylar ve eylemler, buna bağlı olarak getirilen bir cezalandırma biçimidir.

Özel Hayatın Gizliliği Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesinde “Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir” hükmü ile ve,

T.C. Anayasasının 20 maddesi ile de: Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması” başlığı altında “Herkes özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulmaz” hükümlerine yer verilmek suretiyle koruma altına alınmıştır.

Doktrinde, özel hayatın gizliliği ve korunması hakkı, “Bireylerin kendi kişiliklerini geliştirmek, manevi değerlerine güvence sağlamak için başkaları tarafından bilinmesini istemediği hususlarının oluşturduğu ve bu nedenle de korunması hukuken gerekli görülen hayat alanı üzerindeki temel şahsiyet hakkı olarak tanımlanmaktadır.

Madde gerekçesine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ve T.C. Anayasasına göre gizliliği ihlal edilen ve korunması gereken alan kişinin “özel” yaşam alanı olmalıdır.

Buradaki özel yaşam, kişinin cinsel hayatına, ailevi hayatına, ruhsal ve bedensel sağlık durumuna ilişkin “sır” ve “mahrem” şeklinde nitelendirilebilecek hususları içermelidir. (Yargıtay 12. Ceza Dairesi E. 2011/20872 K. 2012/9834 T. 11.4.2012)

Huzurdaki vakada kolluk kuvveti, ters kelepçe ile zorla tutulan kadınların cep telefonlarına zorla el koymuş, yine zorlayarak şifrelerini almış, parmak izi gibi gizli güvenlik işaretlerine vakıf olup cep telefonlarındaki tüm özel verileri tek tek izlemiştir.

İşkence ve kötü muamele yasağı hakkında;

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 3. maddesinde (AİHS) işkence veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ve ceza yasağı düzenlenmiş hiç kimsenin işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamayacağı hükmüne yer verilmiştir.

"Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 3. maddesinde hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza ve işlemlere tabi tutulamayacağı; 2. maddesinde herkesin yaşam hakkının yasayla korunacağı ve Kanunun ölüm cezasıyla cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bir cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimsenin kasten öldürülmeyeceğinin, 15/2. maddesinde ise savaş halinde dahi sözleşmenin 2. ve 3. maddelerinde belirtilen yaşam hakkıyla işkence, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza ve işlemlere tutulmama hakkının ihlal edilemeyeceğinin vurgulandığı; 12 Eylül 1980 Askeri Darbesinin yapıldığı tarihte yürürlükte olan 1961 Anayasası'nın 65 /son maddesinde usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmaların kanun hükmünde olduğu, bunlar hakkında 149. ve 151. maddeler gereğince Anayasa Mahkemesine başvurulamayacağı belirtilmiştir; 1982 Anayasası'nın; 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti ... adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, ... sosyal bir hukuk devletidir.", 90 /son maddesinde, "usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere dair milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi sebebiyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır" biçiminde düzenlemelerin bulunduğu görülmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, AİHS'nin 2. ve 3. maddeleri anlamında etkili soruşturmadan anladığı, soruşturmanın bu türden temel hakları ihlal eden kişilerin tespiti ve cezalandırılması konusunda sonuca götürür nitelikte olmasıdır. Bu bağlamda, "soruşturma organları, yeterli suç şüphesi olan bir olay kendilerine iletildiğinde ivedi bir şekilde hareket ederek suç delillerini toplayıp muhafaza altına almalı, kamuoyunun soruşturma organlarına olan güvenini korumak için soruşturmanın gerektirdiği dikkat ve özen gösterilerek hareket edilmeli, yasadışı eylemlere tolerans gösterildiği şeklinde veya suç ortaklığı izlemine verir şekilde davranmamalı, soruşturmalar suça karışanlardan bağımsız bir organ tarafından ve suçtan zarar görenlerin katılımı sağlanarak yürütülmeli, makul sürede sonuçlandırılmalı ve yaşam hakkını ihlal ettiği iddia edilen ve işkence ve kötü muamele iddialarıyla suçlanan kamu görevlileri af ve

zamanaşımından yararlandırılmamalıdır." (Abdülsamet Yaman/Türkiye, numara 32446/96, 2 Kasım 2004, § 55, Okkalı/Türkiye, numara 52067/99, 17 Ekim 2006, § 76; ... M. Yıkman/Türkiye, numara 27566/06, 30 Kasım 2010, § sı; ve benzeriyle ilgili AİHM'sinin kararları...).(Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2013/2656E 2013/7378 K 4.12.2013)

Görüldüğü üzere AİHM, işkence ile mücadele kapsamında, bunun sorumlusu kamu görevlilerinin tespitinde dahi en etkili soruşturma yöntemlerinin uygulanmasını ve cezalandırılmasını gerekli bulmuştur.

Anayasa Mahkemesi, bu doğrultuda verdiği yakın tarihli ...kararında, soruşturmanın bu anlamda tekin yürütülmesi gerektiğini vurgulamıştır. "**AYM BB Kararı 20.1.2023 BB 10/23 Yürütülen Ceza Soruşturmasının Etkisizliği Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edilmesi**

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümü 19/10/2022 tarihinde, Ali Ocak ve Saime Sebla Arcan Tatlav (B. No: 2019/18583) başvurusunda Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Somut olayda başvurusunun güç kullanımına sebep olacak eylemleri olduğuna dair kolluk tarafından yapılmış bir tespit ve başvuruya konu soruşturma dosyasında herhangi bir delil yoktur. Ayrıca kolluk görevlileri; aralarında başvurusunun da bulunduğu grubu sadece Derneğe yönlendirmiş, Derneğe girmek istemeyen grup üyelerine dağılabilecekleri bir alan açmamıştır. Bunun neticesinde başvuru, oldukça dar bir sokakta başka şahıslarla birlikte kalkanlar ile duvar arasında sıkışmış ve basit bir tıbbi müdahaleyle giderilemeyecek ölçüde yaralanmıştır. Zorunlu bir durumda ve orantılı şekilde güç kullanılmadığından başvurusunun maruz kaldığı muamele eziyet olarak nitelendirilmiştir.

Eziyet yasağının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddialara yönelik olarak ise başvurusunun şikâyeti sonrasında başsavcılık ivedilikle bir ceza soruşturması başlatmıştır. Ancak soruşturmada bazı önemli eksikliklerin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu konuda ilk olarak İstanbul Emniyet Müdürlüğüne yazılan müzekkerenin gereği tam olarak yerine getirilmemesine rağmen başsavcılık yerine getirilmeyen talimatların ifası için hiçbir çaba göstermemiştir. Bu durum sonuç olarak İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün soruşturma dosyasına yalnızca kolluk görevlilerince çekilen kamera kayıtlarını göndermesine ve kimlikleri tespit edilmediği için başvurusuya karşı zor kullanan kolluk görevlilerinin ifadelerinin alınamamasına yol açmıştır. Ayrıca başvurusunun başsavcılığa sunduğu

başvuruya konu olayla ilgili görüntü kayıtlarını içerir harici bellek başvuruyla ilgili incelenmemiş ve bilirkişiye inceletirilmemiştir.

Başvurucu hakkında düzenlenen adli raporlara rağmen başvuruyla ilgili, başvurucuya karşı zorunlu bir durumda ve orantılı şekilde güç kullanıldığına dair hiçbir açıklama yapmamıştır. Ayrıca başvurucuyu darbettikleri gerekçesiyle kolluk görevlileri hakkında kamu davası açılmasını gerektiren kanıt ve emare elde edilemediğini belirterek kovuşturmayla yer olmadığına karar vermiştir. Bununla birlikte kolluk tutanaklarında başvurucunun güç kullanımına sebep olacak eylemler sergilediğine ilişkin hiçbir ibare bulunmamasına rağmen hâkimlik, kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkisi sınırları içinde müdahalede bulunduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle Saime Sebla Arcan Tatlav yönünden eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar vermiştir.”

Vakada, kadınların ters kelepçe ile saatlerce tutulmaları, tutulma anından salıverilme anına kadar hakaret, kötü söz ve davranışlara maruz kalmaları, siyasi düşünce ve yaşam biçimini rencide edici sloganlar atarak psikolojik şiddet uygulamaları, kendilerine getirilen içme suyuna erişmelerine engel olmaları, regl döneminde olan kadınların kadın pedine ulaşmalarına engel olunması açıkça işkence ve kötü muameledir. Anayasada, kanunlarda ve uluslararası sözleşmelerde yasaklanan işkence ve kötü muamelenin kamu gücü kullanılarak uygulandığı açık olup, vakadaki örneklerin aynı biçimde pek çok vakada gerçekleştiği TODAM'ın gözlemleridir.

SORUN TESPİTLERİ:

Yukarıda anlatılan dayanak mevzuat , olaylar ve gözlemci ile tanıkların beyanları biraraya getirildiğinde, kamu gücünü temsilen eylemcilerin pankartları ile katılmak istedikleri toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmaları engellenmiş, toplantı ve gösteri yürüyüşü sonuna dek keyfi olarak tutulmuş, toplantı sonunda 7 kişi gereksiz tutulma sonunda gözaltına alınmış, ters kelepçe uygulanmış, kişisel verileri izinsiz ve zorla ele geçirilmiş, gözaltında su ve kadın pedi ihtiyacının karşılanmasına engel olunmuş, hakaret, kötü söz ve muameleye maruz bırakılmış, rencide edici ve aşağılayıcı sloganlar ile rahatsız edilmiş, barışçıl eyleme katılmayan ve eylemi barışçıl olmaktan çıkarmayan eylemcilerin gözaltı süresi keyfi olarak uzatılmış ve kişi hürriyeti keyfi olarak kısıtlanmış, pankartlarına el konulması ve bu sebeple alana alınmaması ile ifade özgürlüğü kısıtlanmış, kişisel verileri keyfi olarak ele geçmiştir. Anayasanın,

kanunların, yargısal içtihatların, doktrinin, ülkemizde kanun hükmünde uygulanan uluslararası sözleşmelerin uygulama ve düzenlemelerinde yer alan "Orantılılık, Ölçülülük" ilkelerinden uzaklaşmış, demokratik bir toplumun gerekliliği olabilecek müdahalelerde aşırılık ve keyfîlik uygulanmış, kişi hak ve hürriyetlerinin kamu görevlileri eliyle ihlal edilmesinde "Kamu Düzeninin Sağlanması ve Meşru Amaç" ilkelerinden uzaklaşmış, müdahalelerde üç gün boyunca hiçbir yasal ve fiili dayanak ile hareket edilmemiştir.

SONUÇ

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, TC Anayasası ve bağlı yasalarla tanınmış olan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanmak isteyen, bu hakkını evrensel boyutta ele alan barışçıl ve şiddet karşıtı gösteri, dayanak hukukun açıkça kamu görevlileri eliyle ihlal edilmesi ve gösterinin amacı olan şiddet karşıtlığının vurgulanması sırasında orantısız ve sebepsiz polis şiddetiyle karşılaşmış, toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmaları engellenmiş, barışçıl içerikli pankartların alana alınması ile ifade özgürlüğü engellenmiştir. Yaşanan ihlal ve fizikî saldırılar adli ve idarî işlemler sırasında devam etmiş, hukuka aykırı yaptırımların infazına sebep olunmuştur. En temel insan haklarından biri olan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, polis tarafından, tüm dünyada kadına karşı yöneltilen şiddete karşı çıkmak amacıyla yapılması planlanan gösteride hiçbir saldırganlık eylemi yahut şiddet aracı kullanılmadığı halde tahammül gösterilmeden engellenmiştir. Tutulma ile başlayan hürriyeti bağlayıcı kolluk eylemi gözaltı ile devam etmiş, kadınların cep telefonlarına el konulmuş, şifre ve özel bilgileri zorla ele geçirilmiştir. Gözaltı başlangıcı itibariyle uzun saatler boyunca ters kelepçe ile bırakılmışlardır. Su ve ped ihtiyaçlarını gidermek üzere Avukatları tarafından iletilen su şişeleri ve pedlerine el konulmuş, kullanmaları engellenmiştir. Kötü söz, hakaret, aşağılama, psikolojik şiddet gözaltı boyunca sürmüş, ifadelerinin alınması gerekçesiz olarak geciktirilmiş, üç gün gözaltında tutulmalarına sebebiyet verilmiş, ifadelerinin alınmasından sonra adli makamlar tarafından hürriyetlerinin kısıtlanmasına adli kontrol kararı ile devam edilmiştir. İnsan Hakları ihlallerinin pek çoğunun huzurdaki vakada aynı anda yaşanmış olması ile bu olayın raporlanması, kamuoyu ve sivil toplum örgütleri tarafından dikkate alınması gerektiği Merkezimizce değerlendirilmiştir.

TAVSİYELER

TODAM, Türkiye'de insan hakları savunucularının ve kadınların, yükselen devlet ve erkek şiddeti karşısında yaşam haklarını korumak zorunda oldukları bu dönemi endişeyle takip etmektedir. İnsan hakları savunucularına, dünyada ve ülkemizde kadınlara yönelik olumsuz sosyal ve siyasi söylemdeki yükselişten, medyada, halka açık mecralarda kürsü alınan her yerde ayrımcılık içeren, sık sık hakarete, aşağılamaya ve nefrete varan davranış ve söylemlerden duyulan kaygı, haklı bir itiraza dönüşmekte, medya aracılığıyla bu itirazın yeterince dile getirilmediği iddiasında olan hak savunucuları Anayasal hakları olan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, ifade özgürlüğü kapsamında seslerini daha geniş kitlelerde, raporlamanın konusu gösteri yürüyüşünde de dünyaca kabul edilmiş 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Gününde sokağa çıkmıştır.

Huzurdaki vakada kadına karşı yükselen şiddetin dünya çapında protesto edilmesi ve uluslararası bir kabulle ses getirmesinin amaçlanması söz konusuysen, emniyet birimleri tarafından göstericilerin güvenliğinin sağlanması ve şiddet karşıtı kadınların söyleminin özgürce duyurulması yerine, eş zamanlı polis şiddetiyle gözlemci avukatlar, basın çalışanları, göstericilerin hukuka aykırı şekilde tutulmaları, gözaltına alınmaları ve fizikî şiddete maruz kaldığı fiilî yola başvurulmuştur. Ülkenin kamu otoritelerinde hakim tavrın, huzurdaki vakanın mağdurları kadınlar, gözlemci avukatlar ile birlikte insan hakları savunucularını, ülkenin karşı karşıya olduğu insan hakları sorunlarını ele almakta ve düzeltmede katılımcı olarak görmek yerine, onları sorun çıkarıcılar olarak görmekten, "suçlular" ve hatta "teröristler" olarak yaftalamaya, hedef almaya ve yargılamaya kadar giden, büyük oranda olumsuz bir yaklaşım olduğunu Merkez olarak gözlemlemekteyiz.

TODAM Olarak, kamu otoritelerinin insan hakları savunucularına karşı olumsuz bir önyargı ile hareket ettiklerini bu olay ve takip edilen pek çok olayda gözlemlemiş olmakla, her seviyedeki kamu otoritelerinden kamuoyu önünde insan hakları savunucularını hedef almaktan ve onları suçlu ve terörist olarak yaftalamaktan, masumiyet karinesini ihlal etmekten kesinlikle kaçınmaya davet ederiz.

Şiddete karşı başkaldırmak bir hak savunuculuğudur, bu yolla gerçekleştirilen eylemler ise doğasında eleştirel olmalıdır. Bu eleştiriler insan hakları meselelerinin bir semptomudur. Kendi başına bir

insan hakkı ihlali olan, insan hakları savunucularını susturmaya kalkışmaktan ziyade, kamu otoritesi ve görevlilerinin onlara saygı duyması ve onların işaret ettikleri, altta yatan sebepleri düzeltmeye çalışması gerekmektedir.

Türkiye'de;

1- Toplantı ve Gösteri hakkına dönük mevzuatı gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi bizatihi Kamu Ombudsmanı tarafından kapsamlı bir rapor ile öngörülmüştür - Kamu Başdenetçiliği Tavsiye Kararı- Gezi Parkı Eylemleri Raporu- S.162-163. Raporda 2911 sayılı Kanunun, çağın ihtiyaçlarına uygun olmadığı belirtilmiştir. Nitekim kanunun üç önemli maddesi, TODAM Avukatlarının Anayasaya aykırılık iddiaları üzerine Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir.

Ancak bu durum yeterli olmayıp, Anayasa ve AİHS ile çelişen 2911 sayılı kanun ilga edilerek demokratik-özgürlükçü bir yasa ihdası gereklidir.

2- Barışçıl gösteriye müdahale eden kolluk görevlilerine karşı idari cezai yaptırım sistemleri geliştirilmeli ve caydırıcı mekanizmalar geliştirilmelidir.

3- Anayasa Mahkemesi, barışçıl gösteriye katılmasına ve eylemleri barışçıl sınırlar içerisinde kalmasına rağmen polis şiddeti gören yurttaşlara hem gösteri hakkı ihlalinden, hem de eziyet/kötü muamele yasağının ihlalinden hüküm kurmakta ve başvuruçulara tazminat ödenmesine karar vermektedir. TODAM Avukatlarının bir başvurusunda bu yönde emsal bir karar alınmıştır (AYM 2015/12263 no.lu kararı). Bu tazminatlar, zor kullanma yetkisini aşan ve görevini kötüye kullanan kolluk görevlilerine rücu edilmeli ve rücu mekanizmaları düzenlenmelidir.

4- Kamu otoritelerinin toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale etme yetkileri sınırlandırılmalı ve istisnai olmalıdır.

5- Çoğunlukçu, özgürlükçü, demokratik toplumlarda, düşüncüyü açıklama özgürlüğü; sadece genel kabul gören ve zararsız veya önemsiz sayılan düşünceler yönünden değil, aynı zamanda halkın bir kısmı tarafından benimsenmeyen kural dışı, hatta rahatsız edici, endişe verici, sarsıcı düşünceler için de geçerlidir. Toplumun ve insanlığın sorunları konusunda bireyi bilinçlendirmek, doğru ve gerçeğe uygun bilgiler ile donatmak, yaşanan sorun, olay ve oluşumlar hakkında kamuoyunu nesnel bir biçimde aydınlatmak, düşünmeye yönlendirici tartışmalar açmak, yöneticileri eleştirmek, uyarmak ve bu suretle denetlemek durumunda olan halk ve basın ifade özgürlüğünün teminatı altında hareket etmelidir. Buna

ilişkin olanaklar toplumun her kesiminde ve kamu gücünün kullanıldığı her alanda genel kabul olarak ele alınmalıdır.

6- Kamu görevlilerinin özel hayatın gizliliğine, kişinin vücut bütünlüğüne ve manevi bütünlüğüne daha saygılı ve korumacı davranmalı, fiziki ve manevi sonuç doğuracak her tür şiddet eylemini kamu görevinin ayrılmaz parçası olarak kabul etmekten derhal uzaklaşmalı, kişilerin otoriteye ve güvenlik birimlerine karşı oluşan güvensizlik ve korku iklimini dağıtmalıdır.

HAZIRLAYANLAR:

Ankara Barosu Toplumsal Dava ve Hukuk Araştırmaları Merkezi

Raporlama Komisyonu

Av Ayşen AKÇAY SENEM Av Nilay NAYMAN